

АНЕСТЕЗИОЛОГІЯ (від грец. ἀνασθησις — втрата чутливості і ...логія) — розділ клінічної медицини, який вивчає проблеми знеболювання, керування життєво важливими функціями організму під час, а також до та після хірургічної операції. Спроби без болю оперувати поранених і хворих були ще в прадавні часи. У донаркозну еру віртуозна техніка оперування не рятувала хірург. пацієнтів від неймовір. мук. Уперше наркоз було застосовано 16 жовтня 1846, коли в Бостоні амер. дантист В. Мортон успішно продемонстрував ефірний наркоз для знеболення операції, яку виконав хірург Д. Воррен. Після цього наркоз застосовували в багатьох країнах. 12 лютого 1847 у Харкові операцію під наркозом виконав проф. Т. Ванцетті, а через 6 днів у Києві — В. Караваєв. Велику роль у вивченні та впровадженні наркозу відіграв М. Пирогов, який 24 з 47-ми років своєї наук.-практ. діяльності провів в Україні. Йому належить перша в світі монографія, присвяч. наркозові, — «Практические и физиологические исследования по этерификации» (1847). Значення внеску М. Пирогова в науку про знеболювання визнано й у світ. медицині. Наприкінці 19 ст. було відкрито й упроваджено методи регіонарної анестезії. Збільшився інтерес до провідникової анестезії. У розробленні та пропагуванні провідникової анестезії велика заслуга належить видат. укр. хірургові **В. Войно-Ясенецькому**. У 1-й пол. 20 ст. у СРСР переважало місцеве знеболення, а хірурги Зх. Європи й США віддавали перевагу заг. анестезії, для проведення якої виділяли спеціально підготовлений персонал. У 1957 при Київ. інституті удосконалення лікарів організовано першу в Україні каф. грудної хірургії та А. (завідувач кафедри **М. Амосов**). У 1958 при ній відкрито курс А. з 4-місяч. програмою підготовки (очолив **А. Тріщинський**). Такі самі каф. організовано у Харкові (**О. Шалімов**) та Львові (**М. Даниленко**). Важл. кроком у становленні А. в СРСР була організація окремих каф. А. В Україні таку каф. створив 1967 проф. **А. Тріщинський** у Київ. інституті удосконалення лікарів. Упродовж наступних 10 р. самот. каф. А. організовано в більшості інститутів удосконалення та мед. інститутів України, які забезпечили підготовку достатньої кількості лікарів-анестезіологів. Проф. **А. Тріщинський** від 1962 — незмінний гол. анестезіолог МОЗ УРСР, від 1991 — МОЗ України. Відтоді розпочинається діяльність Наук. мед. товариства

анестезіологів-реаніматологів, яке очолив проф. **А. Тріщинський**. У 1991 його обрано президентом Асоц. анестезіологів України. Поряд із проф. **А. Тріщинським** багато і плідно працювали його послідовники та учні, які заснували свої каф. та наук. школи: **Л. Усенко** (Дніпропетровськ), **Л. Чепкий** та **А. Дубицький** (Київ), **Р. Новикова** (Донецьк), **Г. Можаяєв** (Луганськ), **П. Чуєв** (Одеса), **Г. Шифрін** (Запоріжжя) та ін. Нині гол. завдання А. полягає в забезпеченні широкого комплексу заходів з відновлення та підтримання життєво важливих функцій організму, порушених унаслідок захворювання, травми, оперативного втручання та ін. критичних станів, незалежно від факторів, які спричинили ці порушення. Ця спеціальність потребує глибокого знання багатьох ін. мед. дисциплін, зокрема хірургії, внутр. хвороб, педіатрії та акушерства, а також клінічної фармакології, прикладної фізіології та біомед. технології. За даними ВООЗ, у 80-х рр. 20 ст. А. вийшла на 5-е м. серед фахів лікарняної служби.

Рекомендована література

1. V. Robinson. Victory Over Pain. New York, 1945;
2. Трещинский А. И., Заманский Я. Л., Тверской М. Н. Из истории отечественной анестезиологии. К., 1973;
3. Чепский Л. П., Жалко-Титаренко В. Ф. Анестезиология и реаниматология. К., 1984;
4. Гилева М. Н. Проводниковая анестезия. Х., 1995;
5. Матеріали 2-го нац. конгресу анестезіологів України. 7-й з'їзд анестезіологів України (24–27 верес. 1996 р.). К., 1996;
6. Тріщинський А. І., Бондар М. В., Грандо О. А., Шлапак І. П. Історія кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Київської медичної академії післядипломної освіти // Біль, знеболювання і інтенс. терапія. 1997. № 1;
7. Морган-мл. Дж. Э., Михаил М. С. Клиническая анестезиология. Кн. 1 / Пер. с англ. Москва, 1998;
8. Анестезиология и реаниматология на рубеже XXI века: Проблемы, тенденции, перспективы: Сб. науч.-практ. конф. Дн., 1998;
9. Психологічна і медикаментозна підготовка пацієнтів у стоматологічній практиці. Л., 2000.

І. П. Шлапак

Бібліографічний опис:

Анестезіологія / І. П. Шлапак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44318>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).